

Vec C-308/93

Bestuur van de Sociale Verzekeringsbank

proti

J. M. Cabanis-Issarte

(Návrh na začatie konania o prejudiciálnej otázke od Centrale Raad van Beroep, Holandsko)

(Sociálne zabezpečenie pre migrujúcich pracovníkov – Dobrovoľné starobné poistenie –
Pozostalý/á manžel/ka pracovníka – Rovnaké zaobchádzanie)

- 1. Sociálne zabezpečenie pre migrujúcich pracovníkov – Pravidlá Spoločenstva – Zahrnuté osoby – Rodinní príslušníci pracovníka – Rozdiel medzi právami, ktoré osoba nadobúda priamo, a právami, ktoré sú odvodené prostredníctvom iných – Nerelevantné– Nárok na rovnaké zaobchádzanie pri uplatňovaní vnútroštátnej legislatívy
(Nariadenie Rady č. 1408/71, články 2 ods. 1 a 3 ods. 1)*
- 2. Sociálne zabezpečenie pre migrujúcich pracovníkov – Rovnaké zaobchádzanie – Rodinní príslušníci pracovníka – Diskriminácia pozostalého/ej manžela/ky týkajúca sa dobrovoľného poistenia – Nepripustné – Výklad Súdneho dvora neuplatniteľný na situácie vyriešené do 30. apríla 1996
(Nariadenie Rady č. 1408/71, články 2 ods. 1 a 3 ods. 1)*

ROZSUDOK SÚDNEHO DVORA
z 30. apríla 1996

(Jazyk konania: holandčina)

Vo veci C-308/93,

ktorej predmetom je NÁVRH predložený Súdnemu dvoru v súlade s článkom 177 Zmluvy o EHS zo strany Centrale Raad van Beroep (Holandsko), ktorým navrhuje, vo vzťahu ku konaniu pred vnútroštátnym súdom, medzi

Bestuur van de Sociale Verzekeringsbank

a

J. M. Cabanis-Issarte

aby rozhodol o prejudiciálnej otázke týkajúcej sa výkladu článkov 2 a 3 nariadenia Rady (EHS) č. 1408/71 zo 14. júna 1971 o uplatňovaní systémov sociálneho zabezpečenia na zamestnancov a ich rodiny, ktorí sa pohybujú v rámci Spoločenstva, zmeneného a doplneného a aktualizovaného nariadením Rady (EHS) č. 2001/83 z 2. júna 1983 (Ú. v. ES L 230, s. 6),

SÚDNY DVOR,

v zložení: predseda: G. C. Rodríguez Iglesias, predsedovia komôr: D. A. O. Edward, J.-P. Puissechet a G. Hirsch, sudcovia: G. F. Mancini, F. A. Schockweiler, J. C. Moitinho de Almeida, P.J.G. Kapteyn, C. Gulmann, J. L. Murray, P. Jann, H. Ragnemalm a M. Wathelet (spravodajca),

generálny advokát: G. Tesaro
tajomník: D. Louterman-Hubeau, hlavný administrátor,

so zreteľom na písomné pripomienky, ktoré predložili:

- Bestuur van de Sociale Verzekeringsbank, v zastúpení: E. H. Pijnacker Hordijk, z amsterdamskej advokátskej komory,
- holandská vláda, v zastúpení: A. Bos, právny poradca z ministerstva zahraničných vecí, splnomocnený zástupca,
- Komisia Európskych spoločností, v zastúpení: D. Gouloussis, právny poradca, a B. J. Drijber, z jej právneho servisu, splnomocnení zástupcovia,

po vypočutí správy sudcu - spravodajcu,

po vypočutí stanoviska generálneho advokáta na pojednávaní 21. septembra 1994,

so zreteľom na uznesenie z 27. júna 1995 o opätovnom začatí ústneho konania,

po zvážení odpovedí na písomné otázky Súdneho dvora, ktoré predložili:

- Bestuur van de Sociale Verzekeringsbank, v zastúpení: E. H. Pijnacker Hordijk,
- holandská vláda, v zastúpení: A. Bos,
- nemecká vláda, v zastúpení: B. Kloke, Oberregierungsrat zo spolkového Ministerstva ekonomických záležitostí, splnomocnený zástupca,
- francúzska vláda, v zastúpení: M. Perrin de Brichambaut, riaditeľ právnych záležitostí z ministerstva zahraničných vecí, C. de Salins, zástupca riaditeľa na riaditeľstve právnych záležitostí z rovnakého ministerstva, a C. Chavance, tajomník zahraničných vecí na rovnakom riaditeľstve, splnomocnení zástupcovia,
- rakúska vláda, v zastúpení: C. Stix-Hackl, Legationsrätin zo spolkového Ministerstva zahraničných vecí, splnomocnená zástupkyňa,
- Spojené kráľovstvo, v zastúpení: S. Braviner, z Treasury Solicitor's Department, splnomocnený zástupca, a P. Watson, Barrister,
- Komisia, v zastúpení: B. J. Drijber,

so zreteľom na správu pre pojednávanie,

po vypočutí ústnych pripomienok, ktoré predniesli na pojednávaní 22. novembra 1995: Bestuur van de Sociale Verzekeringsbank, v zastúpení: E. H. Pijnacker Hordijk, holandská vláda v zastúpení: M. A. Fierstra, pomocný právny poradca na ministerstve zahraničných vecí, splnomocnený zástupca, francúzska vláda, v zastúpení: C. Chavance a J.-F. Dobelle, zástupca riaditeľa na riaditeľstve právnych záležitostí ministerstva zahraničných vecí,

splnomocnený zástupca, Spojené kráľovstvo, v zastúpení: S. Braviner a P. Watson, a Komisia, v zastúpení: D. Gouloussis a B. J. Drijber,

po vypočutí stanoviska generálneho advokáta na pojednávaní 29. februára 1996,

vyhlásil tento

Rozsudok

- ¹ Rozhodnutím z 3. júna 1993, ktorý bol doručený Súdnemu dvoru 7. júna 1993, Centrale Raad van Beroep (vyšší súd sociálneho zabezpečenia) predložil podľa článku 177 Zmluvy o EHS Súdnemu dvoru na rozhodnutie o prejudiciálnej otázke niekoľko otázok týkajúcich sa výkladu článkov 2 a 3 nariadenia Rady (EHS) č. 1408/71 zo 14. júna 1971 o uplatňovaní systémov sociálneho zabezpečenia na zamestnancov a ich rodiny, ktorí sa pohybujú v rámci Spoločenstva, zmeneného a doplneného a aktualizovaného nariadením Rady (EHS) č. 2001/83 z 2. júna 1983 (Ú. v. ES L 230, s. 6, ďalej len „nariadenie č. 1408/71“).
- ² Tieto otázky boli vznesené v konaní medzi pani Cabanis-Issarte a Bestuur van de Sociale Verzekeringsbank (Rada banky sociálneho poistenia, ďalej len „SVB“) týkajúcom sa stanovenia sadzby príspevku počas doby dobrovoľného poistenia podľa Algemene Ouderdomswet (zákon o všeobecnom starobnom poistení, ďalej len „AOW“).
- ³ Pani Cabanis-Issarte, francúzska štátna príslušníčka, je pozostalou manželkou migrujúceho pracovníka, ktorý bol tiež Francúz. V novembri 1948 sa pán a pani Cabanis usídlili v Holandsku z dôvodu manželovho zamestnania. V októbri 1960 sa vrátili do Francúzska. V novembri 1963 sa presťahovali späť do Holandska a žili tam až do júla 1969, kedy pán Cabanis dosiahol dôchodkový vek. Potom sa vrátili a už natrvalo usadili vo Francúzsku, kde pán Cabanis v októbri 1977 zomrel.
- ⁴ Od 1. januára 1957, kedy AOW nadobudol účinnosť, až do októbra 1960 pani Cabanis-Issarte bola podľa AOW „povinne poistenou osobou“ z dôvodu jej bydliska v Holandsku. Pokým pán a pani Cabanis žili vo Francúzsku, t.j. od 20. októbra 1960 do 12. novembra 1963, bola pani Cabanis podľa AOW poistená v dôsledku dobrovoľných príspevkov, ktoré platil jej manžel. Následne sa opäť stala „povinne poistenou osobou“ podľa AOW, pretože až do svojho konečného návratu do Francúzska 15. júla 1969 bývala v Holandsku.
- ⁵ Počas obdobia pred nadobudnutím účinnosti AOW, od 23. novembra 1948 do 31. decembra 1956, bola pani Cabanis-Issarte poistená podľa holandského práva uplatnením prechodných ustanovení AOW v spojení s prílohou V(H) nariadenia č. 1408/71, zmeneného a doplneného Aktom týkajúcim sa podmienok pristúpenia Dánskeho kráľovstva, Írska a Spojeného kráľovstva Veľkej Británie a Severného Írska k Európskym spoločenstvám a úpravami zmlúv (Ú. v. ES 1972, L 73, s. 14).
- ⁶ Bod 2 písm. a), c) a e) prílohy V(H) zahŕňal niekoľko prispôsobujúcich pravidiel povôľujúcich toto krytie, ktoré zneli takto:

„(a) Za doby poistenia dosiahnuté podľa holandských právnych predpisov týkajúcich sa všeobecného poistenia pre prípad staroby sa tiež považujú doby poistenia pred 1. januárom 1957, počas ktorých príjemca, ktorý nespĺňal podmienky umožňujúce považovať tieto doby za doby poistenia, mal bydlisko na území Holandska po dovŕšení veku 15 rokov, alebo počas ktorých mal bydlisko na území iného členského štátu, pričom vykonával zamestnanie v Holandsku pre zamestnávateľa usadeného v tomto štáte.

(....)

(c) Pokiaľ ide o vydatú ženu, ktorej manžel má nárok na dôchodok podľa holandských právnych predpisov o všeobecnom poistení pre prípad staroby, doba manželstva pred tým, než táto žena dosiahla vek 65 rokov a počas ktorej mala bydlisko na území jedného alebo viacerých členských štátov, sa tiež považuje za dobu poistenia, ak sa táto doba kryje s dobou poistenia, ktorú jej manžel dosiahol podľa týchto právnych predpisov, a s dobou, ktorú treba zohľadniť v zmysle písm. a).

(...)

(e) Pokiaľ ide o ženu, ktorá bola vydatá a na ktorej manžela sa vzťahovali holandské právne predpisy týkajúce sa poistenia pre prípad staroby, alebo sa považuje za osobu, ktorá dosiahla doby poistenia v zmysle písm. a), ustanovenia dvoch predchádzajúcich pododsekov sa použijú primerane.

(...)“.

⁷ Od svojho odchodu do dôchodku vo februári 1969 až do svojej smrti v októbri 1977 pán Cabanis poberal „dôchodok ženatej/vydatej osoby“ vypočítaný na základe horeuvedených dôb poistenia dosiahnutých oboma manželskými partnermi. Počas daného obdobia pani Cabanis-Issarte, ktorá v máji 1974 dosiahla 65 rokov, nemala nárok na dôchodok podľa AOW, keďže jej jediným krytím ako vydatej ženy podľa tohto systému, ako bol uplatniteľný v danom čase, bol dôchodok vyplácaný jej manželovi.

⁸ Na druhej strane si pani Cabanis-Issarte po smrti svojho manžela mohla od 1. apríla 1978 uplatniť podľa AOW nezávislý nárok na „dôchodok slobodnej osoby“. Avšak SVB tento dôchodok znížil o čiastku zodpovedajúcu 29 rokom, počas ktorých pani Cabanis-Issarte nebola podľa tohto systému poistená, t. j. za obdobie od jej 15. narodenín (13. máj 1924) do dátumu, kedy sa pár po prvýkrát usadil v Holandsku (23. november 1948) a za obdobie odo dňa, kedy sa natrvalo vrátila do Francúzska (15. júl 1969) až do jej 65. narodenín (13. máj 1974).

⁹ Pokiaľ ide o to druhé obdobie, SVB navrhlo, aby pani Cabanis-Issarte platila dobrovoľné príspevky. Rozhodnutím zo 7. júla 1980 stanovilo príspevky pre dobrovoľné poistenie na maximálnu sadzbu v súlade s článkom 2 ods. 1 Kráľovského výnosu z 24. februára 1961 (*Staatsblad* 56), ktorý ustanovuje, že:

„príspevkom pre každý celý kalendárny rok v rámci relevantného obdobia je maximálna čiastka, ktorej zaplatenie možno podľa Algemene Ouderdomswet od poistenej osoby pre daný rok požadovať“.

- ¹⁰ Toto ustanovenie však nie je uplatniteľné v prípade holandského štátneho príslušníka, ktorého príspevok podľa článku 2 ods. 2 Kráľovského výnosu z roku 1961 je nižší, pretože:

„za predpokladu, že môže k spokojnosti Sociale Verzekeringsbank preukázať, že to má za následok nižšiu čiastku, [príspevkom] pre každý celý kalendárny rok v rámci príslušného obdobia je rovnaké percento z jeho príjmu v dotknutom kalendárnom roku, aké pre daný rok ustanovuje článok 28 Algemene Ouderdomswet, prinajmenšom však 5 % z maximálnej čiastky, ktorej zaplataenie možno v súlade s daným zákonom od poistenej osoby pre daný rok požadovať.“

- ¹¹ Článok 3 Kráľovského výnosu z 22. decembra 1971 (*Staatsblad* 798) obsahuje ustanovenia, ktoré sú podobné práve citovaným ustanoveniam, s jediným rozdielom, a to, že posledne uvedený dekrét sa týka aj Algemene Weduwen-en Wezenwet (všeobecný zákon o poistení vdov a sirôt).

- ¹² Pani Cabanis-Issarte sa voči rozhodnutiu SVB stanovujúcemu maximálnu sadzbu príspevkov, ktoré mala platiť na dobrovoľné poistenie, odvolala na Raad van Beroep, Amsterdam.

- ¹³ Rozsudkom z 2. februára 1987 Raad van Beroep, Amsterdam jej odvolanie potvrdil. Mal predovšetkým za to, že „nariadenie (EHS) č. 1408/71 je v prípade pani Cabanis-Issarte uplatniteľné podľa článku 2 a že v súlade s článkom 3 nariadenia má nárok na to, aby sa na ňu uplatňovali pravidlá dobrovoľného príspevku za tých istých podmienok, aké majú holandskí štátni príslušníci.

- ¹⁴ Článok 2 ods. 1 nariadenia č. 1408/71 ustanovuje, že nariadenie sa má vzťahovať „na pracovníkov, na ktorých sa vzťahujú alebo sa vzťahovali právne predpisy jedného alebo viacerých členských štátov a ktorí sú štátnymi príslušníkmi jedného z členských štátov (...), ako aj na ich rodinných príslušníkov a pozostalých.“

- ¹⁵ Článok 3 ods. 1 ustanovuje že: „Pokiaľ osobitné ustanovenia tohto nariadenia neustanovujú inak, osoby s bydliskom na území jedného z členských štátov, na ktoré sa vzťahuje toto nariadenie, majú tie isté povinnosti a poberajú tie isté dávky podľa právnych predpisov členského štátu ako štátni príslušníci tohto štátu.“

- ¹⁶ SVB sa voči danému rozsudku odvolal na Centrale Raad van Beroep. Uvedený súd predovšetkým poznamenal, že ak by bola zostala v Holandsku počas obdobia od 15. júla 1969 do 13. mája 1974, osoba akou je pani Cabanis-Issarte by bola naďalej povinne poistená ako obyvateľka a že na rozdiel od sadzby dobrovoľného poistenia by sa príspevok nebol býval stanovil na maximum.

- ¹⁷ Centrale Raad van Beroep si nebol istý právami pani Cabanis-Issarte podľa nariadenia č. 1408/71 a rozhodol sa prerušiť konanie a predložiť Súdnemu dvoru na rozhodnutie o prejudiciálnej otázke tieto otázky:

„(1) Je podľa článku 2 nariadenia (EHS) č. 1408/71 toto nariadenie vrátane zásady rovnakého zaobchádzania ustanovenej v jeho článku 3 uplatniteľné v prípadoch, ako je tento, v prípade osôb ako odporkyňa:

- (a) pretože by sa mala považovať za oprávnenú osobu v súlade s bodom 2 písm. a) prílohy V, H daného nariadenia (táto príloha bola číslovaná v čase sporného rozhodnutia)?
- (b) pretože by sa mala na základe skutočnosti, že – v súlade s článkom 9 Kráľovského výnosu z 24. februára 1961 uplatniteľného v danom čase – požívala poisťné krytie na základe platenia dobrovoľných príspevkov zo strany jej už zosnulého manžela (za obdobie od 20. októbra 1960 do 12. novembra 1963), považovať za rodinného príslušníka alebo (napokon) za pozostalú v zmysle článku 2 daného nariadenia?
- (c) pretože by sa mala považovať za rodinného príslušníka alebo pozostalú na základe okolností, ktorú treba preukázať, že počas naposledy uvedeného obdobia, ale taktiež mimo neho, je zahrnutá do bodu 2 písm. e) v spojení s bodom 2 písm. c) uvedenej prílohy?
- (2) Môže sa rozhodnúť, že v prípadoch ako je tento, výhody sociálneho zabezpečenia zanikli v dôsledku výkonu práva na slobodu pohybu s tým následkom, že sa nedosiahli ciele ustanovené v článkoch 48 až 51 Zmluvy o EHS, a ak áno, aké sú dôsledky na spornú podmienku štátnej príslušnosti v tomto spore za účelom zníženia príspevkov?“

Prvá otázka

- ¹⁸ Svojou prvou otázkou sa vnútroštátny súd usiluje v podstate uistiť, či články 2 a 3 nariadenia č. 1408/71 sa majú vykladať v tom zmysle, že sa na ne môže odvolať pozostalý/á manžel/ka migrujúceho pracovníka za účelom stanovenia sadzby príspevku vo vzťahu k dobe dobrovoľného poistenia dosiahnutého podľa systému starobného dôchodku členského štátu, v ktorom bol pracovník zamestnaný.
- ¹⁹ Od rozsudku z 23. novembra 1976, Kermaschek (40/76, Zb. rozh. ESD s. 1669) je ustálenou judikatúrou, že len práva, ktoré si rodinní príslušníci pracovníka môžu nárokovať podľa článku 2 nariadenia č. 1408/71, sú odvodenými právami, t.j. také, ktoré nadobudli prostredníctvom svojho postavenia ako rodinného príslušníka pracovníka.
- ²⁰ SVB, vlády členských štátov, ktoré predložili pripomienky, a Komisia sú toho názoru, že vzhľadom na túto judikatúru pozostalý manželský partner migrujúceho pracovníka sa nemôže odvolať na článok 3 nariadenia č. 1408/71 v prípade stanovenia sadzby príspevku, ktorý má platiť vo vzťahu k dobe dobrovoľného poistenia s cieľom kvalifikovať sa na starobný dôchodok, keďže nárok na takúto dávku nie je odvodeným právom nadobudnutým prostredníctvom postavenia ako rodinného príslušníka migrujúceho pracovníka alebo ako jeho, či jej pozostalého, ale je vlastným právom, ktoré osoba nadobudla bez ohľadu na rodinný vzťah s pracovníkom.
- ²¹ Článok 2 ods. 1 nariadenia č. 1408/71, ktorý definuje osoby, na ktoré sa nariadenie vzťahuje, uvádza dve jasne odlišné kategórie osôb: pracovníkov na jednej strane a ich rodinných príslušníkov a pozostalých na strane druhej. Aby tí z prvej kategórie spadali do rozsahu pôsobnosti tohto nariadenia, musia byť štátnymi príslušníkmi členského štátu alebo byť osobami bez štátnej príslušnosti alebo utečencami s bydliskom na území jedného z členských štátov. Na druhej strane nejestvuje žiadna podmienka štátnej príslušnosti z hľadiska uplatňovania nariadenia na rodinných príslušníkov alebo pozostalých pracovníkov, ktorí sami sú štátnymi príslušníkmi Spoločenstva.

- ²² Rozdiel medzi pracovníkmi a ich rodinnými príslušníkmi alebo pozostalými určuje osoby, na ktoré sa uplatňuje množstvo ustanovení nariadenia č. 1408/71, pričom niektoré z nich sa uplatňujú výlučne na pracovníkov.
- ²³ Preto manželský partner pracovníka zo Spoločenstva sa nemôže odvolať na svoje postavenie rodinného príslušníka s cieľom nárokovať si uplatňovanie článkov 67 až 71 nariadenia č. 1408/71, ktorých hlavným účelom je koordinácia práv na dávky v nezamestnanosti ustanovených podľa vnútroštátnej legislatívy členských štátov, a to pre zamestnané osoby, ktoré sú štátnymi príslušníkmi členského štátu, a nie pre ich rodinných príslušníkov.
- ²⁴ Takáto situácia bola v uvedenom spore Kermaschek. Pani Kermaschek, štátna príslušníčka Juhoslávie, sa domáhala uplatnenia na svoj prípad ustanovení nariadenia č. 1408/71 týkajúcich sa započítania dôb poistenia alebo zamestnania za účelom získania nároku na dávky v nezamestnanosti. Nemohla sa odvolať na svoje postavenie pracovníčky v Nemecku, keďže bola štátnou príslušníčkou nečlenskej krajiny. Taktiež sa nemohla odvolať na svoje postavenie manželky nemeckého štátneho príslušníka, keďže predmetné ustanovenia práva Spoločenstva sa vzťahujú výlučne na pracovníkov.
- ²⁵ Avšak súčasný spor pred vnútroštátnym súdom je odlišný. Pani Cabanis-Issarte žiada, aby bola pri stanovení sadzby príspevku za dobu dobrovoľného poistenia dosiahnutého podľa holandskej legislatívy a určeného na doplnenie doby povinného poistenia dosiahnutého podľa tej istej legislatívy uplatnená zásada rovnakého zaobchádzania ustanovená v článku 3 ods. 1 nariadenia č. 1408/71.
- ²⁶ Pokiaľ osobitné ustanovenia nariadenia č. 1408/71 neustanovujú inak, článok 3 ods. 1 priznáva „osobám s bydliskom na území jedného z členských štátov“ a na ktoré sa vzťahuje toto nariadenie, právo na rovnaké zaobchádzanie, pokiaľ ide o uplatňovanie legislatívy členských štátov o sociálnom zabezpečení, a to bez rozlišovania medzi pracovníkmi, ich rodinnými príslušníkmi alebo ich pozostalými manželskými partnermi. Okrem toho sa v každom prípade musí každá výnimka z rovnakého zaobchádzania založená na jednom z ustanovení nariadenia, na ktoré odkazuje článok 3 ods. 1, objektívne zdôvodniť, ak základné pravidlo nediskriminovania ustanovené v článku 3 ods. 1 nemá byť v oblasti sociálneho zabezpečenia zbavené významu.
- ²⁷ Je nesporné, po prvé, že v súlade s článkom 2 ods. 1 je pani Cabanis-Issarte ako pozostalá manželka migrujúceho pracovníka osobou, na ktorú sa vzťahuje nariadenie č. 1408/71, že starobný dôchodok, ktorý jej vypláca SVB, sa zaraďuje medzi druh „dávky v starobe“ uvedený v článku 4 ods. 1 písm. c) daného nariadenia a nakoniec, že žiadne ustanovenie daného nariadenia, najmä hlavy III, kapitoly 3 „Staroba a úmrtie (dôchodky)“, ktoré obsahuje osobitné ustanovenia pre rôzne druhy dávok, nevyklučuje uplatňovanie článku 3 ods. 1 týkajúceho sa podmienok, ktoré upravujú priznanie starobného dôchodku založeného na dobrovoľných príspevkoch pozostalému manželskému partnerovi pracovníka.
- ²⁸ Z toho vyplýva, že pani Cabanis-Issarte spĺňa podmienky pre to, aby sa na ňu uplatňoval článok 3 ods. 1 nariadenia č. 1408/71.
- ²⁹ Avšak v niekoľkých rozsudkoch nasledujúcich po uvedenom rozsudku Kermaschek Súdny dvor rozhodol, že pri uplatňovaní nároku na dávky sociálneho zabezpečenia z dôvodu rovnakého zaobchádzania so štátnymi príslušníkmi hostiteľského štátu

ustanoveného legislatívou daného štátu, sa rodinný príslušník migrujúceho pracovníka nemôže odvolať na články 2 a 3 nariadenia č. 1408/71, keďže predmetná dávka sa priznala ako osobné právo, a nie z dôvodu postavenia príjemcu ako rodinného príslušníka pracovníka. Súdny dvor tak učinil bez toho, aby najprv zistil, že akékoľvek osobitné ustanovenia nariadenia vopred bránia uplatňovaniu článku 3 ods. 1 (viď rozsudky zo 6. júna 1985, Frascogna, 157/84, Zb. rozh. ESD s. 1739; z 20. júna 1985, Deak, 94/84, Zb. rozh. ESD, s. 1873; zo 17. decembra 1987, Zaoui, 147/87, Zb. rozh. ESD, s. 5511; z 8. júla 1992, Taghavi, C-243/91, Zb. rozh. ESD s. I-4401, a z 27. mája 1993, Schmid, C-310/91, Zb. rozh. ESD s. I-3011).

- ³⁰ Nemožnosť toho, aby sa manželský partner pracovníka, ktorý sprevádzal pracovníka do iného členského štátu a rozhodol sa vrátiť spolu s pracovníkom alebo po pracovnickej smrti do svojho štátu pôvodu, mohol odvolať na pravidlo rovnakého zaobchádzania vo vzťahu k priznaniu určitých dávok ustanovených legislatívou posledného štátu zamestnania, by mala nepriaznivý vplyv na slobodu pohybu pracovníkov, ktorá tvorí rámec pre pravidlá Spoločenstva o koordinácii vnútroštátnych právnych predpisov o sociálnom zabezpečení. Bolo by to na úkor účelu a zmyslu týchto pravidiel zbaviť manželského partnera alebo pozostalého po migrujúcom pracovníkovi výhody uplatňovania zásady zakazujúcej diskrimináciu pri výpočte dávok v starobe, na ktoré by si manželský partner alebo pozostalý boli mohli nárokovať za rovnakých podmienok ako štátni príslušníci, keby on alebo ona boli bývali zostali v hostiteľskom štáte.
- ³¹ Ďalej, rozdiel medzi právami osobnými a odvodenými, ktoré Súdny dvor načrtol vo svojich rozsudkoch uvedených v bode 29, môže podkopať základnú požiadavku práva Spoločenstva, aby sa jeho pravidlá uplatňovali jednotne, a to tak, že by ich uplatniteľnosť na jednotlivcov závisela od toho, či vnútroštátne právo týkajúce sa predmetných dávok považuje príslušné práva za práva osobné alebo za odvodené s ohľadom na osobitné črty vnútroštátneho systému sociálneho zabezpečenia.
- ³² Tieto osobitné črty môžu vytvoriť situáciu, keď za účelom priznania starobného dôchodku podľa právnych predpisov jedného členského štátu, sa dôchodkové práva nadobudnuté počas dôb poistenia alebo pobytu, brané do úvahy pri výpočte dôchodku, klasifikujú ako práva osobné alebo ako odvodené práva v závislosti od doby, ktorá sa posudzuje. Ako generálny advokát zdôrazňuje v bode 15 svojho stanoviska z 29. februára 1996, tak je to v prípade pani Cabanis-Issarte, ktorá podľa holandského práva nadobudla vo vzťahu k určitým dobám poistenia práva na dôchodok ako rodinná príslušníčka migrujúceho pracovníka, ale vo vzťahu k iným dobám nadobudla tieto práva ako priame osobné práva.
- ³³ Okrem toho, ako poukazuje Komisia, tento rozdiel medzi právami osobnými a odvodenými právami má sklon sa vo vnútroštátnych systémoch sociálneho zabezpečenia stierať vzhľadom na tendenciu sociálneho poistenia stať sa univerzálnym.
- ³⁴ Keďže preto rozdiel medzi právami osobnými a odvodenými právami vedie k tomu, že základné pravidlo rovnakého zaobchádzania je neuplatniteľné v prípade pozostalého manželského partnera migrujúceho pracovníka, pravidlo vo veci Kermaschek by sa malo obmedziť na okolnosti opísané v uvedených bodoch 23 a 24.
- ³⁵ Avšak, s cieľom odôvodniť rozdiel medzi právami osobnými a právami odvodenými v súčasnom spore, SVB a vlády, ktoré predložili pripomienky v podstate tvrdia, že tento rozdiel, ktorý umožňuje vymedziť rozsah pôsobnosti práv, ktoré si pracovníci a ich rodinní príslušníci, v tomto poradí, môžu podľa nariadenia č. 1408/71 nárokovať, vyplýva

zo zásady slobody pohybu pracovníkov, ktorá sa primárne týka osôb, ktoré vykonávajú alebo vykonávali ekonomickú činnosť a z postavenia ktorých sa odvodzujú práva, ktoré právo Spoločenstva priznáva rodinným príslušníkom.

- ³⁶ Holandská vláda najmä poznamenáva, že nielenže pani Cabanis-Issarte nikdy nepracovala v príslušnom štáte, ale že sa predmetné práva na dávky týkajú aj obdobia, počas ktorého ani v danom štáte nežila.
- ³⁷ Tento druh tvrdenia nemožno akceptovať.
- ³⁸ Predovšetkým sloboda pohybu pracovníkov zaručená článkom 48 Zmluvy zahŕňa právo začlenenia sa do hostiteľského štátu osobitne pre rodinu pracovníka s cieľom vyhnúť sa nepriaznivým dôsledkom slobody pohybu, ktoré by inak vznikli. Ustanovenie o rovnakom zaobchádzaní predovšetkým v oblasti sociálnych výhod, ustanovené v článku 7 ods. 2 nariadenia Rady (EHS) č. 1612/68 o slobode pohybu pracovníkov v rámci Spoločenstva (Ú. v. ES L 257, s. 2) a uznané ustálenou judikatúrou Súdneho dvora v prospech rodinných príslušníkov pracovníka, sleduje rovnaký cieľ a predstavuje významný faktor ovplyvňujúci začlenenie sa do hostiteľského štátu.
- ³⁹ Ďalej, pokiaľ ide o uplatňovanie vnútroštátnych právnych predpisov o sociálnom zabezpečení na pracovníkov a ich rodinných príslušníkov, článok 51 Zmluvy poveruje Radu úlohou prijať také opatrenia v oblasti sociálneho zabezpečenia, aké sú potrebné na zabezpečenie slobody pohybu pracovníkov (viď najmä rozsudky z 26. októbra 1995, Moscato, C-481/93, Zb. rozh. ESD s. I-3525, bod 27, a Klaus, C-482/93, Zb. rozh. ESD s. I-3551, bod 21).
- ⁴⁰ Za týmto účelom nariadenie č. 1408/71 obsahuje množstvo ustanovení, ktoré majú prostredníctvom opatrení a pravidiel líšiacich sa v závislosti od dotknutej oblasti sociálneho zabezpečenia *inter alia* zabrániť tomu, aby pracovník, ktorý si uplatnil svoje právo na slobodu pohybu a ktorý sa rozhodne po dosiahnutí dôchodkového veku vrátiť späť do svojej krajiny pôvodu, ako aj jeho rodinní príslušníci, prišiel o výhody sociálneho zabezpečenia, na ktoré by si boli mohli nárokovať, keby boli zostali v poslednom štáte zamestnania.
- ⁴¹ V tomto prípade sa preukázalo, že pani Cabanis-Issarte, francúzska štátna príslušníčka, nikdy nepracovala, a že sprevádzala svojho manžela v tých obdobiach jeho pracovného života, ktoré boli strávené v Holandsku. Preto jej bolo na základe toho, že jej manžel uplatnil svoje právo na slobodu pohybu, priznané právo usadiť sa s ním v Holandsku a následne mohla z titulu dobrovoľného poistenia jej manžela alebo jej samotnej nadobudnúť nárok na dôchodok podľa holandskej legislatívy, a to jednak vo vzťahu k obdobiám, počas ktorých bývala v Holandsku, a jednak k obdobiám, kedy bývala vo Francúzsku.
- ⁴² V tomto zmysle je jasné, že v spore pred vnútroštátnym súdom je účelom doby predmetného dobrovoľného poistenia nevyhnutne doplnenie dôb povinného poistenia, ktoré pani Cabanis-Issarte dosiahla v Holandsku, pretože tam žila so svojim manželom, ktorý bol migrujúcim pracovníkom.
- ⁴³ Z toho vyplýva, v rozpore s tým, čo tvrdí najmä SVB a holandská vláda, že situácia pani Cabanis-Issarte vo vzťahu k dobe dobrovoľného poistenia, za ktorú jej SVB odmieta umožniť zaplatiť rovnaké znížené príspevky, aké sú umožnené štátnym príslušníkom, je

zahrnutá v pravidlách Spoločenstva o slobode pohybu pracovníkov, a najmä v pravidle o zákaze diskriminácie v oblasti sociálneho zabezpečenia ustanovenom v článku 3 ods. 1 nariadenia č. 1408/71, ktoré sa vzťahuje ako na pracovníkov, tak aj na ich rodinných príslušníkov.

- ⁴⁴ Vzhľadom na predchádzajúce úvahy odpoveď na prvú otázku musí zniet, že články 2 a 3 nariadenia č. 1408/71 sa majú vykladať v tom zmysle, že sa na ne môže odvolať pozostalý manželský partner migrujúceho pracovníka za účelom stanovenia sadzby príspevku vo vzťahu k dobe dobrovoľného poistenia dosiahnutého podľa systému starobného dôchodku členského štátu, v ktorom bol pracovník zamestnaný.

Druhá otázka

- ⁴⁵ Vzhľadom na odpoveď na prvú otázku nie je potrebné skúmať alebo odpovedať na druhú otázku.

Časový účinok tohto rozsudku

- ⁴⁶ SVB a vlády členských štátov, ktoré predložili Súdnemu dvoru písomné pripomienky, tvrdia, že v prípade odklonenia sa od judikatúry založenej na rozsudku vo veci Kermaschek, by sa časové účinky rozsudku mali obmedziť. V tomto smere sa poukázalo na závažné dôsledky, ktoré by rozsudok mal pre financovanie systémov sociálneho zabezpečenia a na radikálnu zmenu obsiahnutú v tomto odklonení sa od precedensu.
- ⁴⁷ Hoci vlády členských štátov, ktoré predložili písomné pripomienky, neboli schopné posúdiť, dokonca ani približne, finančné dôsledky rozhodnutia vyhláseného ako odpoveď na prvú otázku, nadradené postavenie právnej istoty vopred zamedzí tomu, aby právne situácie, ktoré boli definitívne vyriešené v súlade s predchádzajúcou judikatúrou Súdneho dvora, ktorých rozsah pôsobnosti obmedzuje tento rozsudok, boli znovu spochybnené.
- ⁴⁸ Preto sa musí konštatovať, že na tento rozsudok sa nemožno odvolať ako na podporu nárokov týkajúcich sa dávok, ktoré sa vzťahujú na obdobia pred dátumom vyhlásenia tohto rozsudku, s výnimkou osôb, ktoré pred týmto dátumom už začali konanie alebo podali opravný prostriedok.

K trovám konania

- ⁴⁹ Trovy vynaložené vládami Holandska, Nemecka, Francúzska, Rakúska a Spojeného kráľovstva a Komisiou Európskych spoločenstiev, ktoré predložili Súdnemu dvoru pripomienky, sa nenahrádzajú. Keďže toto konanie je vo vzťahu k účastníkom hlavného konania súčasťou sporu riešeného pred vnútroštátnym súdom, rozhodnutie o trovách konania prislúcha tomuto súdu.

Z týchto dôvodov,

SÚDNY DVOR,

v odpovedi na otázky, ktoré mu predložil rozhodnutím z 3. júna 1993 Centrale Raad van Beroep,

rozhodol takto:

- 1. Články 2 a 3 nariadenia Rady (EHS) č. 1408/71 zo 14. júna 1971 o uplatňovaní systémov sociálneho zabezpečenia na zamestnancov a ich rodiny, ktorí sa pohybujú v rámci Spoločenstva, zmeneného a doplneného a aktualizovaného nariadením Rady (EHS) č. 2001/83 z 2. júna 1983, sa majú vykladať v tom zmysle, že sa na ne môže odvolať pozostalý manželský partner migrujúceho pracovníka za účelom stanovenia sadzby príspevku vo vzťahu k dobe dobrovoľného poistenia dosiahnutej podľa systému starobného dôchodku členského štátu, v ktorom bol pracovník zamestnaný.**
- 2. Na tento rozsudok sa nemožno odvolať ako na podporu nárokov týkajúcich sa dávok, ktoré sa vzťahujú na obdobia pred dátumom vyhlásenia tohto rozsudku, s výnimkou osôb, ktoré pred daným dátumom už začali konanie alebo podali opravný prostriedok.**

Rodríguez Iglesias	Edward	Puissochet	
Hirsch	Mancini	Schockweiler	
Moitinho de Almeida	Kapteyn	Gulmann	
Murray	Jann	Ragnemalm	Wathelet

Tento rozsudok bol vyhlásený na verejnom pojednávaní v Luxemburgu 30. apríla 1996.

R. Grass
Tajomník

G. C. Rodríguez Iglesias
Predseda
